

szakában — jászok, szármaták, kvádok, markománok, góthok, vandálok, gepidák, longobardok, avarok, bolgárok, morvák stb. tanyáztak több-kevesebb ideig egymást tűze-irtva a Közép-Duna vidékén. Ennyi nép közül egyik sem hagyott maga után annyi egyszerű emléket, egyik sem irta be nevét oly óriás betűkkel a haza földébe, mint az avarok, kik itten, ama vándor s részben kivészett népek közt legtovább, 568-tól 803-ig, tehát majdnem harmadfélszáz évig uralkodtak. Hol vannak amaz óriás emlékek? mi a jelentésük? megfajtásokkal kivül a Rómer Flórison kivül, — kinek figyelme a hajdankor minden műveire, mellesleg az avar győrökre, szerinte pogány várakra is kiterjed, — tudommal senki se foglalkozott, noha ez óriás művek hazánkban már több mint ezer éve léteznek. Elsőben 1857-ben szólaltam föl a Pesti Naplóban, az alföldi u. n. Csörsz vagy ördög-árkok, kunhalmok, földvárak iránt. Aztán 1878-ban a Budapesti tartott embertani és ősrégészeti kongresszus alkalmával kívántam ugyancsak a P. Naplóban az alföldi és erdélyi roppant árkokatokról, s a tudomásomra levő avar győrökre föl hívni a kongresszus figyelmét: de se akkor, se azóta senki se hederített rá. Szép és dicséretes, hogy az egyiptomiak helyett a francia Champollion fejté meg az ősi hieroglifek titkait. Szép és dicséretes, hogy a perzsák helyett az angol és német Rawlinson, Müller, Oppert stb. tanulmányozták a hajdankori ékiratokat. De ránk magyarokra nézve nem igen dicséretes, hogy Attilát, az ő hunjaival és az avarokkal, kiket pedig honunk fiainak tartunk, a francia Thierry Amadétól, Szabó Károly magyarázata után, kell megismernünk, bár a nagy tudomány Pray, már száz év előtt a hunok és avarokról mindazokat jóformán megírta. Azt meg se Thierry nem tudta, de magunk se tudtuk, hogy az avarok, kik nemcsak földieink, de félig-meddig fajrokonaink is voltak, magokról öreg és óriás betűkkel irt nagy könyveket hagytak, csak győzzünk bennök olvasni. Mi ezer éves lakói a hazának, a Tisza árjai elleni védgátakkal, és a Szeged városa körül vont földvárak csak utánzóik vagyunk az avarok győrei és gátjainak.

Ha egy Thierry nem sajnálta fáradságát helyettünk megírni Attilát és utódait: akadhat egy idegen történetnyomozó, ki ugyancsak helyettünk vállalkozni fog az avarok győreit megvizsgálni; akadhat egy új Tissot, ki ezek egyike másikkal, mint megannyi újabbkori rabló földvárakból, dicsőségünkre rémséges regényeket kalapál össze. Ezeket kinyomozni, tüzetesen leírni, s ezekből az avarok védrend-szerét lehetőleg földeríteni, egyes ember erejét haladja, ezeket eszközölni első sorban akadémiánk az ő történelmi és archaeologiai fióktársulatai által volna hivatva. Én itt azon avar győröket fogom elősorolni, melyekről saját szemléletem vagy hallomásom után van tudomásom, és pedig három csoportban: u. n. a *dunai vidékben*, a *sió-kapos melléki* nagyobb és a *garam-ípolyi* kisebb csoportban. A kinek ezeken kívül többekről van tudomása, a történelem és honismeret érdekében tegye közzé.

I.

A Duna jobb partján, Fehér- és Tolnamegyében, a következő nyolcz avar győr van: *Erden*, a százhalmi temető mellett. *Adony* s *Pontölle* közt. *Baracson*, mely Bottyán-sáncnak is nevezetik, minthogy Vak Bottyán kuruczai 1704-ben itt keltek át a Dunán. *Földvár*on van egy hármás, a természet és mesterség által magas partokkal körülfaragott domb, mely hármás földvár adta, a sz. István idejében szláv Zemony, s magyar *Földvár* helynevet, mely hármás domb magas falaival, sőt a negyedik, az ugyancsak emberi erővel, u. n. mély uttal ketté vágott felső hegy, nem avar, nem is római, hanem korábbi — gall-kelta műnek látszik. A gall *Adnamatia* személynévtől származott római *Adnamatia* helynevet innen vélem, hogy ragadt a szomszéd Baracs kasztrumára, mert habár a földvári kalvária hegyen, mint innen 40 mérföldet belátó magaslaton, a rómaiak tartának is őrtanyát — custodiá, — a hadut Budától Eszékig, mint a nyomokból kitűnik, a többnyire kiszáritott posványon települt mai Földvart kikerülte. (A földvári körülfaragott dombokhoz hazánk több helyein vannak hasonlóak. Földvár helynév pedig 15 van az országban.)

II.

Tolna- és Somogy megyében, a Sió és Kapos mellékén tíz nagyobb és kisebb kőrsáncz vagy földvár találhatók, és pedig: 1. *Somogyváron*, az u. n. *Kupavár*, hol szent László király benedek rendi szerzetet alapított; a legnagyobb minde-

A tűz hatalma jóltevő
Míg ember őrzi s féken tartja;
A mit csak alkot s képez ő
Ez ősi erő segíti abba.
De az ősi erő szörnyű lesz
Ha láncza oldik, féke vesz.

És megindul saját útján a
Természet e szilaj leánya!
Jaj, ha bősz növekedése
Minden féket elhajít,
S népes utcákon föl és le
Hőmpolygati lángjait!

A HARANG. — LITZENMAYER RAJZAI SCHILLER KÖLTEMÉNYÉHEZ.

féle itinerarium ellenére *Alta ripának*, nem Tolnát, hol magas part nincs, bár itt is, mint Kömlődön, találhatunk római régiségek. Ezután vannak még győrök *Szentgyörgyön*, *Várdombon* és *Bátán*. Majdnem mindannyi a római várak és kereszténykori apátságok közelében.

az Árpád-s vegyes házbeli királyok alatt, a Sió-Kapos-Balaton közén a pécsi püspökség alatti főesperesség, valószínűleg egykor várispánságnak is székhelye volt. 5. Pincehely mellett *Gyánt* pusztán. A Sió mentén. 6. *Hidvégen*, Somogy-, Tolna- és Veszprémmegye határán, mely *puszta várnak*, a falu pedig innen Váras-Hidvégnak nevezetik, terjedelme 15 hold. 7. *Ozora*val átellenben Vám pusztán van az u. n. *Galástya* földvár, hol nemcsak kisebb-nagyobb durva művű máz nélküli cserépedények, de részben a n. muzeumba került arany díszművek is találhatók. 8. *Kajdöcsön*, husz hold terjedelmű. 9., 10. Szegzárd közelében a völgyeségi patak-

nak az egyesült Sió-Sárba folyásánál van *Batvár* és *Leányvár*; amaz 12, ez 50 hold nagysága. Főntebb, a Sár folyónak egykori sziget-vára, *Janya* nevet visel, mely helynév Bosznia-ban is találhatók. E három földvárról a vidék regéje azt tartja, Bativárban Bati nevű ur, Janyán a neje, Leányvárott pedig, melyet Vörösmarty is megénekelt *Ugod Széplakon* című csi-

— Mert mit ember keze képze,
Az elemek gyűlölik!
Fellegekből
Hull az áldó zápor ár;
S fellegekből
Sújt le a villámsugár

Hallod nyögni a toronyban?
Mit akar?
— És kitör a zivatar!
Mint a vér
Oly piros a menny!
Ez nem a nap fénye, nem!

III.

A garam-ípolyi földvárak közt legnagyobb a *bányi*. A falu kétszáz háza alig harmadát

foglalja el a nagy kőrsáncnak. E vidéken irta Marcus Aurelius császár Kr. u. 174 évvel «Elmélkedései» első könyvét; íratott u. n. a Granua partján a kvádok elleni táborban. Ennélfogva a kőrsáncot sokáig, mig nem a duna-sió-mellékiekkel egybevetém, római műnek tartottam. E kőrsáncz alatt *Hunt* vezér, mielőtt hadait *Kupa* ellen vezetné, István fejedelmet a

IV.

Az e három csoportbeli avar győröknél túl több is van hazánkban. Jelesem Szalában és Temesben is van három-három. *Torma* Károly szerint a temes-zsadányi, közel ezer hold területű, mely egy *Zsadány* nevű avar csákányra emlékeztet. A Száva tövével van a legnagyobb, két négyszög mfd tereppel. Tán a szerémi Dunaparton is vannak avar győrök.

Az avar sánczok és győröknél egyetlen, ezt s tökéletlen rajzát birjuk a IX. század elejéről, egy sz.-galleni barát leírásában, ki ezt egy Adalbert nevű öreg katonától hallotta, ki Gerold sváb gróffal együtt részt vett az avarok elleni hadjáratban. «Képzeld az ember — mond az író — kilencz egymásba foglalt kőrsánczot, melyek ismét a középponti győrrel állnak összeköttetésben. Egyik győr a másikhoz annyira van, mint Zürich Konstanzhoz, t. i. öt mérföldre. A győröket kettős fal, kövel, fával, eleven sövényvel megerősített, köti össze. A kettős fal közti téren, a falvak és őrtanyák egymástól annyira vannak, hogy egymásnak kiáltással vagy kürttel jelt adhatnak. A folyó mentén és a hegy lábánál vonuló hosszú falakon kapuk hagytak a közlekedés fontatására. A hosszfalak egymástól távolra keskenyül, a mint a középponti fejedelmi győrhez közeledek, mely nem messze esik a Tiszához. Egyik győről kiszorítva, a másikba vonultak az avarok.»

A fönmaradt garam-ípolyi és sió-dunai avar győrök Adalbert előadásával ellenkeznek. Egy iskolázatlan közkatona «szavait» nem lehet a tények és tudományos tapasztalatokkal ellenkező tanuk elfogadni. Adalbert hiányos elbeszéléséből az látszik, hogy ő az avarok elleni három hadjárat valamelyikében a Duna-Tisza közén vett részt. Láthatta, ostromolhatta a garam-bényi és ipoly-viski nagyszerű földvárakat. Aztán a Cserhát aljában vonuló kettős Csörsz-árkok közén, hol a néhai közlekedési kapuk nyomai itt-ott valóban előtűnnek, elérkezett a Tiszához. Itt van ugyan Várkony falu, de itten semmi győrörről sincs tudomásom. Majdnem átellenben, a folyam balján Tisza-Földvár, fél-szigetben fekszik, melyet egy, a kanyart összekötő mély árok, — miként egykor a Balatonnál Tihanyt, — egész szigetgáttal tette. Tisza-Földvartól Mező-Tur határán s a Berettyón át a hármás Körösig egy árok húzódik, mely u. n. *Tisza-zug*-ban legelhettek *Tudun* avar khán lábás jóságai, melyeket Pipin, Nagy Károly frank császár fia elszakmányolt.

Nagy Károly császárnak az avarok elleni hármás hadjárata sokban hasonlít I. Napoleon császárnak Ausztria-Magyarország ellen ezer év múlva viselt hármás hadjáratához.*

Az avar győröket tanulmányozók figyelmébe ajánlom az avarok s egykorú népek temetőit is. Az érd-batai száz, szorosan vére 125 halom néhány fölbontatván, kitűnt, hogy azokban nem a rómaiak és hunok közti harcban elesett 125,000 hunok, hanem egyes — tán avar csákányok — főemberek nejeikkel, szolgálkikkal és fegyvereikkal együtt elégetett hamvai rejlenek. Így lehet ez Fehérmegyében nemcsak az érd-batai, hanem a pátkai, czikolai, szentiváni, — Somogyban: a böhönyei, zalacska, — Csal-lóközben: a doborgási és a székely-bibarczfalvi csoportos száz halmokban is, nem szólván az egyestől tizig s e számot kevéssel haladó u. n. kunhalmokról, melynek kivált a Tiszán túl nagy számmal találhatunk.

A rómaiak, a kereszténység fölvetelével, a IV. században a holttestek elégetésével és a hamvaknak urnába rejtésével fölhaltak. Némely barbároknál, köztök az avaroknál, e szokás fönmaradt. Tolnában, Hontban, Aszód vidékén, kisebb-nagyobb fazekak, fűlesek és fűdelek, bennök apró csuprokkal, talakkal, vagy ezek nélkül jönnek a véletlen vagy a munkás kéz által napfényre. Tolnából már több apró csuprot küldöttem a nemzeti muzeumba, melyekben az élők megholt kedveseiknek valószínűen étellel, torral áldozhattak. A sírokból levő tört cserépek az elhunyt barátai, rokonainak tómaradványai.

Az avar győrök, más földvárak, pogány temetők és egyéb régiségek kutatásán és tanul-

* Földvárakat, az avarokéhoz hasonló kőrsánczokat, a honfoglaló magyar vezérek is hányattak, pl. Bors, Ete, Szabolcs. Földvár helynév — szlávul: Zimony, Zemplén, megannyi kőrsáncz, van az országban husz; sőt vannak *Bolondvár* nevű földvárak is.

kijuthasson, mi által összetorlott a tömeg, s bekelve magát a szűk csarnokba, nem birt tovább mozdulni. A kifelé törekvők meg annál kétségbeesettebben szorították az előtők megrekedt embertömeget. Iszonyu volt a rémület és kétségbeesés. Többeket, leginkább nőket és gyermekeket, ott szorított agyon az embergomoly, másokat összetiportak. Sikoltás, jajgatás, kiáltások, sírás töltötte be az isten házat s most már mindenki a bejárat felé nyomult, még nevelve a szerencsétlenséget. Az előcsarnok elején egymás tetejében vonaglottak az áldozatok, betört bordákkal, kifecszamított tagokkal, a kiből végkép ki nem taposták a lelket. Ez utóbbiak között több főrangbeli is volt, így Alexandrovics grófnő leányával és inasával, kik éppen templomba készülve följutottak a lépcső erkélyére, midőn a kapu okádni kezdte a közönséget s az letiporva mindent maga előtt, eszeveszettül rohant kifelé.

A templom nem áll szabadon s az utcáról csak homlokzata felől közelíthető meg, ott pedig a nép egy gomolylyá látszott nőve. Most tehát a templom melletti épületekből nyitottak

EGYVELEG.

* A londoni thea- és liqueur-társulat elhatározta, hogy mindenkinek, ki 3 font théát vesz, ráadásul egy értékes könyvet ad, hogy a test és lélek szomját egyiránt enyhítse. Állítólag már is több mint egy millió kötet verset és regényt hozott forgalomba s jelenleg is negyedmillió áll készen a vevők rendelkezésére. A szorgalmas thea-ivó tehát mellékesen egy kis könyvtárat is szerez. Franciaországban megfordítva a fizetés vállalatok megrendelőinek praemium gyanánt porcellan-servicet adnak, s nálunk is akad már oly «irodalmi vállalat», mely előfizetőinek órát ígért. Valóban a közönség rövid idő alatt zavarba is jő, hol keresse a théát s hol a könyveket.

* Az ibolyánál ragályos betegséget fedeztek föl az amerikai kertészek. Minden virág szirmján a kinyílás alkalmával apró pettyek mutatkoznak, melyek gyorsan terjednek s az egész virágot átlukasztgatják s megszarítják. A kertészek azt hiszik, hogy itt is valamely, a fillokszerához hasonló kis állat van.

* Viszás házasságok. Tudvalevő dolog, hogy a híres angol regényíró, Elliot György, kevéssel halála előtt sokkal fiatalabb s különben egészen kö-

mintegy 2%-ot tesz. A legtöbb gyermek baját nem ismerték föl s ezért sok gyermek ártatlanul kap ki állítólagos figyelmeztetéséért, holott e hiba betegségének eredménye.

* Az ausztráliai angol gyarmatok összes népessége, több mint 2% millió angol négyyszög területen csak 2.673.707 lélek, tehát jelentékenyen kisebb, mint London városáé. Legnépesebb Viktoria állam, hol 87,884 □ mérföldre 850,343 lakó esik, továbbá Taszmánia, hol 26,215 □ mérföldre 113,615 lélek van. Új-Zeelandban 105,342 □ mérföldre van 474,296 lakos. Az óriási területű (1.024,000 □ m.) nyugati Ausztrália lakosainak száma 29,019. Dél-Ausztráliában is, melynek területe 903,690 □ mérföld, csak 264,424 lakos van. Anyagilag New-South-Wales és Viktoria államok a legtekintélyesebbek s a népség itt aránylag gyorsan szaporodik.

* A szent fűgefő Egyiptomban Matarea közelében még most is áll Abbas pasa birtokán. A hitrege szerint itt pihent meg a Herodes elől Egyiptomba menekült szent család. Törzse alig magasabb, mint egy közönséges férfi nagysága, de azután két főagra szakad hatalmas gallyakkal. Mintha mennyő csapások érték volna, ágai telve vannak lyukakkal és nyílásokkal, melyekben rejtőzött el állítólag Mária gyermekével éppen úgy, mint a régi egyip-

SIMON ELEK.

(1813—1882.)

A társadalom az erények magyát ülteti el s a szép és jó követésére állít buzdító példát, midőn jobbaitól nem tagadja meg elismerését annak, a mi bennök érdem vala s a mivel a közérdeknek szolgáltak.

Ezért foglalt itt helyet Kézdi-Polyáni Simon Elek, Kolozsvár nem rég elhunyt nagyérdemű polgármesterének arcképe és életrajza.

A mai Háromszékmegyében, Osdolán 1813. márcz. 1-én született, primipilus székely szü-
lőktől. Alsóbb iskoláit M.-Vásárhelyen a r. kath. növendékben, filozófiai és jogi tanulmányait Kolozsvárott a szemináriumban és kir. lyceum-ban végezte. A törvénykezésben gyakorlatát a m.-vásárhelyi kir. táblán szerezte, hol ügyvédi vizsgát is tett. Akkor szokás szerint egyideig a kir. főkörmányszéknél szolgált, hol az ország közigazgatási rendszerével ismerkedett meg s így szerzete jogi és politikai ritka képzettségét, mely őt élete egész folyamán a közmunkásság terén kitünővé tette. Sokat tett erre nála a latin klasszika literatura és a magyar nemzeti irodalom alapos ismerete.

1837-ben mint már nős, ügyvédi pályára lépett s Kolozsvárra telepedett meg. A kir. főkörmányszék egyik tanácsosztálya, mint harmad-foku törvényszék ítélvén a nagyobb fontosságú polgári ügyekben s ítéletei csak ritkán, felfolyamodással jutván az erdélyi udvari kancellária, mint felülvizsgáló hatóság elé: a kolozsvári ügyvédség jövedelmező pályája volt, Simon Elekre nézve annál inkább, mert a legnagyobb birtoku arisztokrata nemzetségek, községek és városok igen sokszor kértek tőle jogi tanácsot. Gyors felfogás és dialektika, nagy munkaképesség és vas-szorgalom, előékeny modorral, nagy emberismeret okos számításal egyesülvén benne: szerencséje alapját jókor megvetette.

Már az országban ismeretes volt neve, midőn a város egyik aljegyzőjévé választotta. Itt tevékenységre és szerencséje eszközzésére új tere nyílt. Kolozsvár a politikai szabadság és társadalmi műveltség zászlóvivője az erdélyi részekben százak óta, jólétben élő mivelt polgársága van és nagyszámu tudományos embere a tanácsnál, megvénél, három kollegiumban s még akkor a kir. főkörmányszéknél is. Kedvező iskolája volt itt a nem ambíció nélküli férfiak tehetségei kifejtésére. 1841-ben lett esküdt birtokos polgár; e jögon és házassága folytán a polgársággal szorosabban fonódván egybe, 1848. májusban tisztí ügyészévé választotta. A tanácsban és közügyekben hely nyílt számára, gyakorlati észjárása, élénk szelleme és ügyes tolla által csakhamar kedvelté és szükségessé tudta magát tenni s adminisztratív tehetségei nagy mérvben kifejlődtek. Benne derék munkarőt nyert városa, melyet egész odaadással, híven szolgált.

Az 1848-iki nagy küzdelemben ő is részt vett, 1849. márcz. elején Bem által hadnaggyá és főkapitánytárnokká nevezetett ki, s a visszafoglalt törvényhatóságokból, sokan közül és Kolozsvár haszaszerető polgáraitól tetemes pénzt gyűjtött össze s adott ki koronként az alkotmány védelmére harczban levő honvéd csapatoknak, s mikor a magyar fegyvereket a hadi szerencse elhagyta, aug. 4-én 250 forint fölösleggel lezárta számadását a főhadai pénztárnoknak beadván: attól méltányló elismeréssel kísért föloldozó rendeletet kapott. 1851-től 1854. márczius haváig Josefstadban szenvedett, akkor elébb három hónapig Szebenben internálva, majd

később Kolozsvárra, ügyvédi jogosultságától 1858-ig volt megfosztva s családját azelőtti keresményéből csak bajjal tarthatta fenn.

1861-ben a gyula-fehérvári konferencián, mint kir. hivatalos az Unió mellett oly bátor és magvas beszédet tartott, hogy azt országsszerte helyeselték s örömmel olvasták. 1863-ban ő is a szebeni törvénytelen országgyűlésbe a bemenetelt megtagadókhöz csatlakozott, s a városi oratorságot a száz férfiak közül 80-nak bizalomnyilvánítása következtében csak a város vagyoni romlása kikerülése végett, minden politika és közjogi kérdés kizárásával, fogadta el. 1865-ben ismét mint kir. hivatalos vett részt az erdélyi utolsó országgyűlésen, s Erdély külön állásának lehetetlenségét ő is erős politikai, törvényes, pénzügyi és nemzetgazdasági érvekkel mutatta ki. 1867-ben a szónokságról lemondván, magányba vonult, de a közügyeket azután is szívén viselte, a város alkotmányos szervezéséről tervet dolgozott, melyből a polgárság, érdekei iránti igaz vonzalmát látván: 1874. február 7-én egyhangulag polgármesterré

denült jelen volt. „Kolozsvár Története” megírására 1863-ban 1500 forint alapot tett le, bevégezésére halála előtt pár hónappal ismét 2000 forintot, az ügyvédi kamarának több ezret érő könyvtárát ajándékozta, stb.

A polgári életben való rendkívüli elfoglaltatása mellett egyháznak is jutott még ideje és ereje hasznos szolgálatokat tenni. A Szent-Erzsébet ággház telken az ő 11 évig tartó főgondnoksága alatt, vallásra való tekintet nélkül 60 szegény elaggott befogadására alkalmas épületet állíttatott, a kolozsvári r. kath. virágzó egyháznak főgondnoka volt s ügyeiben melegen vett részt, az erdélyi r. kath. státus világi jegyzője és igazgató-tanácsi tagja, az erdélyi Szent Ferenc-rend tartományának apostoli syndikus, stb. Kötelességét mindenütt erélyvel és sikeresen viselte.

A közügyeknek tett ezen hasznos szolgálatok és tetemes áldozat közismerésére is találak. A korona királyi tanácsosi címmel díszítette föl. A kolozsvári közintézetek között alig van olyan, melynek rendes vagy tiszteletbeli elnöke, igazgató tanácsosa, vagy alapító tagja ne lett volna.

1880. júliusában régi torokbaját Bécsben műtéttel kívánta meggyógyíttatni. Egy évig utána tühetőleg is volt. A mult év novemberében hirtelen hanyatlani kezdett. Utolsóelőtti levelében ezt írta egyik fővárosi barátjának: «Az én életem már csak kintlódás, agyból székbe, székbe agyba. A műtéttel belém oltották a halált. Gyengül a szellemi erő, arányban a testével. Elvesztette rám nézve az életben minden ingeret s a halált jótétmenyként fogadnám.» Január 25-én délután 3-kor erős véromlás következtében néhány percz alatt csaknem szenvedés nélkül mult ki. Porhüvelyét özvegye, két fia, két leánya, vejei és unokái, diszes koszorukkal rakott koporsóban, a város és vidék közrészvéte mellett január 27-én kísérték sírjába. Emlékét tettei a város történetében fenn fogják tartani.

A—a.

IDŐJÓSLÁS AMERIKÁBAN.

II.

A meteorológiának olyan nemű alkalmazását, hogy a meglevő légköri adatokból következtetést lehessen vonni a jövőre, Európában Leverrier, a párisi csillagvizsgáló intézet nagynevű igazgatója kezdte meg. Mikor az 1854. november 11-iki orkán szétrombolta Balaklava mellett a

szövetségesek hajóhadát, mely Krim ellen ope-
rált, elkezdett behatóan foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy telegrafikus uton szedje össze a legkülönbözőbb vidékek időjárás adatait minden napra, s azokból vonjon következtetést a jövőre. A kormány utján keresztül vitte, hogy az igazgatása alatt levő párisi csillagvizsgáló intézethez naponként küldtetek telegrammok Franciaország minden részéből, melyek nemcsak a légnyomását jelölték meg, hanem az időjárásra befolyásos egyéb adatokat is. Már 1855 telén megkezdődtek ezek az értesítések, s ez év febr. 19-ikén Leverrier már egy kis kártyát nyujthatt be az akadémiának, melyen meg volt jelölve az egész Franciaország fölötti időjárás e nap reggeli 9 órájára. 1857-ben ezen adatok nagy kibővítést nyertek azáltal, hogy Európa többi országaiból érkeztek be naponként értesítések, úgy, hogy a következő év január 1-jével naponként össze lehetett állítani egy kis kártyát, melyen az úgynevezett «izobár»-vonalak voltak megjelölve.

Mik ezek az izobár-vonalak, s hogyan készülnek? Megadhatjuk röviden a feleletet. A légnyomás, vagy hogy konkrétan megjelölésel

A VARSÓI KATASZTRÓFA, A SZENT-KERESZT TEMPLOMBAN 1881. DECZ. 25-ÉN.

ajtókat a templomba s hátulról igyekeztek eszökkeneni a tolongást. Az agyonnyomottakat, összetapostottakat, sebesülteket és ájultakat a közeli Rókus és a Gyermek Jézus-kórházakba vitték. A halottak száma 30-ra ment, a nehéz sebesülteké 20-ra, míg a kik kevésbé veszedelmes sérülésekkel menekültek meg az embertorlathól, többen vannak száznál.

S a legsajátosabb e szerencsétlenségnél, hogy tűz egyáltalán nem volt sehol. A tűzi láрма keletkezéséről némelyek azt állítják, hogy egy nő elájulván, kísérője vizért kiáltott, mit a távolabb állók tűzi veszedelemnek gondolván, rohanna indultak meg kifelé. Mások szerint egy zsidó zsebmetsző akart egy kis zavart támasztani, hogy annál biztosabban haláshozhasson a szomszédok zsebeiben, kiknek ijedtökben eszökre se juthatott zsebeikre is ügyelni. Az kiáltott volna hát tüzet.

A vizsgálat különben még nem derítette föl a szerencsétlenség okát, noha többeket elfogtak.

zónsleges férfinhoz ment nőül, s hogy a jótékonyágról ismeretes Burdett Coutts milliomas nő szintén egy sokkal fiatalabb igénytelen ember neje lett. Az angol arisztokráciában e példának sok követője akad s a viszás házasságok száma igen szaporodik. Ennek megátlása végett azt ajánlja egyik tekintélyes angol hetilap, hogy hozzon a parlament törvényt, mely szerint lehetetlen legyen házasságot kötni fiatal emberek és olyanok közt, kik azoknak már nagyszülőik is lehetnének.

* Az iskolák hatását a hallásra dr. Weil stuttgarti főorvos 7—14 éves 4500 tanulón tett kísérletei alapján a következőképp alapította meg: 1. Középszerű suttogó hangot teljes csendben és szabályszerű hallási képesség mellett 20—25 méter távolságra lehet megérteni. 2. Az iskolákban átlag 30%-többé-kevésbé rossz hallású gyermek van; az olyanok száma, kiknél szabályszerű hallási képesség nincs, még nagyobb. 3. A társadalmi állásnak nagy befolyása van; a vagyonosabb szülők gyermekeinek átlag jó hallásuk van. A Katalin nevű előkelő nőnevelő intézetben alig 10%-hiányos hallású növendék volt. A rossz hallást a tulságok sok és megkeményedett fulzír okozza mintegy 13%-nál. A skrophula, tehát a hiányos táplálkozás eredménye is hasonló bajokat okoz. A dobiártya megszakadása

tomi regében Horus, midőn Typhon elől futott. A fa üregében kegyeletos emlékek vannak, melyek már részben ezer évnél is régiebbek. Füge is terem rajta, de kevés. Lombjai elég nagyok s aljából két vastok gyökér terjed el, de az egész már közel áll végéhez.

A bérbeadott pyramisok. Az egyiptomi kormány a pyramisok látogatására nézve új rendszabályt dolgoztatott ki. E szerint a Nilus tartomány összes pyramisai négy csoportba osztatnak, és külön sejk felügyelete alá helyeztetnek. A pyramisokra csak egy, a sejk által kirendelt vezetővel lesz szabad felmenni, s ezért a vezetőnek fizetendő díjon felül a sejknek is fog kellene egy kis adományt adni. A sejk ezért köteles a pyramisok épségben tartásáért kezkeskedni.

* New-Yorkban 25,000 ember foglalkozik szivar- és cigarették-készítéssel s tisztán ebből évenként harmadfél milliónál több adó foly be. A mult évben 826.666,000 szivart s 229 millió cigarettét készítettek. Különösen öt év óta nagyon emelkedett a szivargyártás, van oly gyár, hol 50 milliót készítenek évenként. Külföldre mindebből igen keveset visznek.

